

पुणे : आंतरराष्ट्रीय ख्यातीचे खगोलशास्त्रज्ञ डॉ. जयंत नारळीकर यांना सोमवारी 'महाराष्ट्रभूषण' पुरस्कार जाहीर झाला. आपल्या निवासस्थानी अभिनंदनाचा स्वीकार करताना पत्नी मंगला यांच्यासह डॉ. नारळीकर.

डॉ. जयंत नारळीकर यांना 'महाराष्ट्रभूषण'

सकाळ वृत्तसेवा

'विज्ञान हा जीवनातील महत्त्वाचा घटक'

मुंबई, ता. ७ : ज्येष्ठ खगोलशास्त्रज्ञ डॉ. जयंत विष्णू नारळीकर यांना २०१० या वर्षाचा 'महाराष्ट्रभूषण' पुरस्कार देण्याची घोषणा मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांनी आज येथे केली. राज्य सरकारच्या या सर्वोच्च पुरस्काराचे डॉ. नारळीकर हे सोळावे मानकरी आहेत.

आज मंत्रालयात महाराष्ट्रभूषण पुरस्कार निवड समितीची बैठक झाली. त्यांमध्ये हा निर्णय घेण्यात आला. पाच लाख रुपये रोख, शाल, श्रीफळ आणि सन्मानचिन्ह असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. गेल्या चाळीस वर्षांहून अधिक काळ अंतराळ विज्ञान क्षेत्रात डॉ. नारळीकर यांचे संशोधन सुरू आहे. त्यांच्या या कार्यासाठी 'युनेस्को'ने त्यांना कलिंगा पुरस्काराने गौरविले होते. केंद्र सरकारने डॉ. जयंत नारळीकर यांना पद्मभूषण आणि पद्मविभूषण या पुरस्कारांनी यापूर्वीच सन्मानित केले आहे.

पुणे, ता. ७ : "महाराष्ट्रभूषण हा राज्याचा सर्वोच्च पुरस्कार आहे. गेली ३८ वर्षे मी महाराष्ट्रातच काम करतोय. माझ्या कार्याला राज्याने दाद दिली, त्याचे समाधान वाटते आणि हा पुरस्कार मिळाल्याबद्दल अभिमानही वाटतो," अशी प्रतिक्रिया आंतरराष्ट्रीय ख्यातीचे खगोलशास्त्रज्ञ डॉ. जयंत नारळीकर यांनी सोमवारी 'सकाळ'शी बोलताना व्यक्त केली.

वाराणसीहून परतताना विमानतळावरच नारळीकर यांना मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण यांनी 'महाराष्ट्रभूषण' पुरस्काराबद्दल दूरध्वनीवरून कळविले. पुरस्कार मिळाल्याचे कळल्यावर आपल्या कामाचे चीज झाल्याची भावना प्रथम मनात आल्याचे त्यांनी सांगितले.

पुण्यात परतल्यावर 'सकाळ'च्या चमूने सर्वप्रथम त्यांचे अभिनंदन केले.

विज्ञानाची योग्य ती नोंद घेतली पाहिजे. त्यास मान देणे आपले काम आहे.

- डॉ. जयंत नारळीकर

'सकाळ'शी बोलताना नारळीकर यांनी विज्ञान हा जीवनातील महत्त्वाचा घटक आहे. या क्षेत्रात काम करणाऱ्यांच्या कामास दाद दिल्यास त्याचे चीज होईल. राज्यातही याबाबत आणखी पुष्कळ करण्याजोगे आहे, असे मत व्यक्त केले. राज्याने विज्ञानाला महत्त्व दिले आहे. सध्या आपण विज्ञान युगात वावरत आहोत. संशोधनातून नवीन माहिती पुढे येत आहे. त्याचेच पुढे तंत्रज्ञानात रूपांतर होऊन त्याचा फायदा समाजास होत

आहे, असेही ते म्हणाले.

विज्ञानाच्या प्रसारासाठी मी अनेक वर्षांपासून काम करत आहे. त्याबद्दल दाद मिळत आहे. विज्ञानविषयक पुस्तके लिहिणे, प्रसारमाध्यमांमधून लेख प्रसिद्ध करण्याचे काम सुरू राहिल. निवृत्त झाल्यानंतरही संशोधन सुटलेले नाही. माझ्यानंतर ज्या सहकाऱ्यांनी संशोधनाचे काम पुढे सुरू ठेवले आहे त्यांना मार्गदर्शन करतोय; तसेच त्यांच्याकडूनही मार्गदर्शन घेतोय, अशी प्रांजळ भावना त्यांनी व्यक्त केली. डॉ. जयंत नारळीकर यांचा जन्म कोल्हापूरचा. वडील वाराणसीच्या बनारस हिंदू विद्यापीठात गणिताचे विभागप्रमुख असल्याने शाळेपासून पदवीपर्यंतचे शिक्षण तेथेच झाले.

पान ५ वर >>

... अवकाशाएवढा !

'मुद्रा' पान ६ वर >>

‘विज्ञान जीवनातील महत्त्वाचा घटक’

» पान १ वरून

त्यानंतर उच्चशिक्षण केंब्रिज विद्यापीठात झाले. येथे नारळीकर यांनी सर फ्रेड हॉयल यांच्यासोबत आईनस्टान यांचा सापेक्षवादाचा सिद्धांत आणि माखचे नियम यावर काम केले. १५ वर्षांनंतर त्यांनी भारतात परतण्याचा निर्णय घेतला. मुंबईतील टाटा सामाजिक विज्ञान संस्थेत त्यांनी सुमारे १६ वर्षे संशोधनाचे काम केले. १९८८ मध्ये पुणे विद्यापीठाच्या पुढाकाराने खगोलशास्त्रात प्रगत संशोधनासाठी ‘आयुका’ या संस्थेची स्थापना झाली. या संस्थेच्या उभारणीत नारळीकरांचा सिंहाचा वाटा आहे. गेली २३ वर्षे नारळीकरांचे पुण्यात वास्तव्य आहे.

नुकतेच त्यांनी तारामंडलाबाबत महत्त्वपूर्ण असे संशोधन केले आहे. विश्वाची निर्मिती १४ अब्ज वर्षांपूर्वी झाल्याचे मानले जाते; पण नारळीकर व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी तारामंडलात यापेक्षा ‘वयोवृद्ध’ ताऱ्यांचा शोध लावला आहे. हे तारे २० अब्ज वर्षांपूर्वीचे असल्याचे त्यांचे म्हणणे आहे. याबाबतचा प्रबंध त्यांनी प्रकाशनासाठी पाठविला आहे. तो प्रकाशित होणे ही मोठी समाधानाची बाब असेल, अशी प्रतिक्रिया त्यांनी व्यक्त केली. विज्ञानाच्या क्षेत्रातही मोठ्या घडामोडी घडत आहेत. भारतीय विज्ञान शिक्षण आणि संशोधन संस्था देशभरात स्थापन झाल्या आहेत. पुण्यातून त्याची सुरवात झाली आहे. त्यामुळे विज्ञान हा छंद जोपासणाऱ्यांना चांगला वाव आहे. ज्यांना या क्षेत्रात संशोधन करण्याची आवड आहे, त्यांना त्यासाठी चांगले वेतनही आता मिळत आहे. माझ्याबाबतीतही हेच घडले आहे. संशोधन करत असताना अनेक गोष्टींचा उल्लेख करण्यास आवडेल; पण गुरुत्वाकर्षण आणि क्वांटम सिद्धांत यात घातलेला थोडा मेळ माझ्या दृष्टीने महत्त्वाचा आहे. विज्ञान कथा लिहीत असताना अनेकांनी पाठीवर थाप मारली. दुर्गाबाई भागवतांनी ‘आगे बढो’ असे केलेले कौतुक कायम स्मरणात राहिल, अशी आठवण नारळीकरांनी सांगितली. जनसामान्यांसाठी विज्ञान गोष्टी मांडत असताना चांगला प्रतिसाद मिळाला ही आनंदाची गोष्ट आहे, असे ते या वेळी म्हणाले.